

<b>افروز</b>	<p>■ سال بیستم ■ شماره ۷۰۴</p>
<p>■ دوشنبه ■ ۲۲ فروردین ۱۴۰۱ ■ ۹ رمضان المبارک ۱۴۴۳ ■ ۱۱ آوریل ۲۰۲۲</p>	

## فـرزانگان



## آیت‌الله حاج سیدسجاد علوی گرگانی رَحْمَةُ اللهِ تَعَالٰیهِ

میرزا محمدحسین غروی نائینی به‌مدت ۶ماه ( شیخ محمدحسین کمپانی اصفهانی و شیخ محمدکاظم شیرازی پرداخت و در خلال تحصیل از تدریس سطوح عالیه همچون شرح لمعه، رسائل، مکاسب، کفایه و شرح منظومه باز نماند. وی پس از ۱۲ سال اقامت در نجف در سال ۱۳۶۵قمری بنا به درخواست مردم گرگان از آیت‌الله‌العظمی سیدابوالحسن اصفهانی<sup>رحمه</sup> رهسپار ایران شد. ایشان خود در این‌باره می‌گفت:

من میل به آمدن نداشتم؛ اما شبی در خواب دیدم که امیرمؤمنان علی<sup>علیه السلام</sup> عبایی بردوشم انداخت و مرا به طرف ایران روانه ساخت.

- بازگشت به ایران**

آیت‌الله علوی در سال ۱۳۶۵قمری به قصد ایران حرکت کرد و در آغاز به حوزه علمیه قم آمد و به تدریس سطوح عالیه پرداخت.

- بازگشت به گرگان**

سرانجام، ایشان با درخواست مؤکد و مستمر مردم گرگان از آیت‌الله‌العظمی بروجردی<sup>رحمه</sup>، به سوی گرگان حرکت کرد و تا پایان زندگی در آنجا ماندگار شد. بیش از ۴۰ سال از عمرگران بهای خویش را صرف ترویج دین، برگذاشت شاعران مذهبی، تدریس علوم دینی، تقسیر قرآن مجید، ارشاد مردمان، اقامه جماعت و تعمیر و تأسیس مساجد و حسینیه‌ها و آبادانی مشاهد مشرفه امامزادگان کرد. او با پشتکار فراوان در این مدت طولانی توانست، چهار بار قرآن را به‌طور کامل

و نجات و بصیرت و خدمات ایشان در ارشاد مردم و همراهی نظام و انقلاب اسلامی ستودنی است و فراموش نخواهد شد.

ضمن طلب علو درجات برای آن فقیه عالی‌قدر و آرزوی سلامت و صبر برای بازماندگان محترم و آقازادگان مکرم، برای برگرداشت مقام والای ایشان درس‌های حوزه علمیه قم فردا (چهارشنبه ۱۲/۲۵/۱۴۰۰) تعطیل اعلام می‌شود.

عاش سعیداً و مات سعیداً.

- حجت‌الاسلام والمسلمین رئیس‌ی رئیس‌جمهور**

رحلت مرجع عالی‌قدر تشیع حضرت آیت‌الله‌العظمی سیدمحمدعلی علوی گرگانی، موجب تألم و تأثر فراوان شد.

این عالم برجسته که از دانش آموختگان ممتاز اساتید بزرگ حوزه‌های علمیه من جمله آیات عظام بروجردی، گلپایگانی و به‌ویژه حضرت امام خمینی<sup>رحمه</sup>، به‌شمار می‌رفت، سال‌ها با تدریس فقه و اصول، ترویج معارف اهل‌بیت<sup>علیهم السلام</sup> و تألیف آثار ارزنده فقهی به زبان‌های فارسی، اردو و عربی به گسترش مرزهای فرهنگی شیعه پرداخت.

این فقیه پارسا و وارسته در کنار هدایت و ارشاد مردم و پرورش شاگردان علوم دینی و نیز انجام امور خیر و عام‌المنفعه، در میدان دفاع از آرمان‌های انقلاب اسلامی، تلاشی مجاهدانه داشت که بی‌شک توشه شایسته‌ای برای آن عالم ربانی در سرای آخرت خواهد بود.

اینجانب مصیبت وارده را به بیت مکرم، حوزه‌های علمیه، شاگردان آن عالم[مجاهد] و مردم شریف استان گلستان تسلیت می‌گویم و از درگاه خداوند منان برای ایشان رحمت واسعه الهی و همجواری با جد بزرگوارشان و برای عموم بازماندگان صبر و سلامتی مسألت دارم.

- حجت‌الاسلام والمسلمین محسنی اژهای رئیس قوه‌قضائیه**

ارتحال مرجع عالی‌قدر و عظیم‌الشان حضرت آیت‌الله‌العظمی علوی گرگانی، موجب تأسف و تأثر گردید.

سراسر عمر نورانی و با برکت این فقیه مکتب آل‌الله<sup>علیهم السلام</sup> و عالم برجسته که یکی از چهره‌های مشهور علم و تقوا و فقاहत بودند، همواره منشأ خیر کثیر برای حوزه‌های علمیه، نظام مقدس جمهوری اسلامی و مردم شریف ایران بود. اینجانب مصیبت فقدان این مرجع عالی‌قدر را به پیشگاه حضرت بقیه‌الله‌الاعظم ارواحنا فداه و نایب بر حقش حضرت آیت‌الله‌العظمی خامنه‌ای (مدله‌اللهی)، مراجع و علمای عظام و فضلالی حوزه‌های علمیه و عموم شیعیان، ارادتمندان و مقلدان ایشان و به‌ویژه به بیت شریف معظم‌له تسلیت می‌گویم و برای ایشان از درگاه خداوند متعال علو درجات و غفران واسعه و برای بازماندگان و منسوبان، اجر جزیل و صبر جمیل مسألت می‌نمایم.

- دکتر قالیباف رئیس مجلس شورای اسلامی**

ضایعه مؤلمه ارتحال مرجع عالی‌قدر، عالم پارسا و مجتهد مذهب حضرت آیت‌الله سیدمحمدعلی علوی گرگانی موجب تأسف و تأثر گردید.

این عالم جلیل‌القدر و فقیه صدمانی در محضر علمای بزرگوار همچون حضرت آیت‌الله بروجردی، حضرت امام خمینی، حضرت آیت‌الله گلپایگانی<sup>رحمه</sup> و دیگر بزرگان، دروس حوزوی را آموختند که مجموعه این تعلیمات گران‌سنگ در تحکیم شخصیت استوار فقهی ایشان تأثیرات فراوان داشت و حاصل آن، تألیفات و آثار متعدد و ارزشمند در زمینه فقه و اصول حدیث می‌باشد.

این روحانی مکرم در سراسر عمر پرپرکت خویش علاوه بر فراگیری علوم اسلامی و فقهی، بر امر نشر، گسترش و ترویج معارف دینی و توسعه حوزه‌های علمیه و مراکز تحقیقاتی و دین‌پژوهی اهتمام ویژه داشتند و ضمن تربیت طلاب و شیفتگان معارف اسلامی، همواره بر تعظیم شاعران اهل‌بیت<sup>علیهم السلام</sup> و امور خیریه و عام‌المنفعه و رسیدگی به نیازمندان تأکید و توصیه می‌کردند.

<b>www . ofoghhawzah . com</b>	

## تفسیر کند، حوزه علمیه آبرومند و باشکوهی در مدرسه عمادیه بنیاد نهد و طلاب فاضل و با تقوایی را پرورش دهد.

- شاگردان**

آن مرد بزرگ در طول بیش از نیم‌قرن تدریس خویش در قم، مشهد، نجف و گرگان و تدریس مکرر کتاب‌هایی همچون: شرح لمعه، مغنی، معالم، مطول، شرح جامی، رسائل، مکاسب، کفایه و شرح منظومه توانست، ده‌ها نفر را تربیت کند. برخی از آنان عبارتند از:

حضرات آیات و حجج اسلام آقایان:

سیدمصطفی موسوی خمینی، شیخ شهاب‌الدین اشرافی، سید محمدعلی علوی گرگانی؛ فرزند معظم‌له، سیدینوس یونس اردبیلی، شیخ محمدابراهیم جناتی شاه‌رودی و ……

- آثار ماندگار**

در پی تلاش‌های آن فقیه بزرگوار، جشن‌ها و سوگواری‌های مذهبی، ایام عاشوا و فاطمیه و جشن‌های نیمه شعبان احياء شد، هیئت‌های مذهبی، جلسات قرأنت و تفسیر قرآن، مساجد و حسینیه‌های بسیار دائر گردید که برخی از آنها عبارتند از:

مسجد جامع گرگان، مسجد جامع النگ، مسجد ملاحلی، مسجد انجمن اسلامی (باغشاه)، مسجد القاتم (در خیابان گرگان جدید)، مسجد امیرالمؤمنین<sup>علیه السلام</sup>، مسجد اسلام‌آباد، مسجد گرگان پارس، مسجد الرسول، مسجد باغان، مسجد سلمان و….

حرم‌های مطهر امامزادگانی که توسط ایشان بازسازی شدند، عبارتند از: امامزاده یحیی، امامزاده نور، امامزاده عبدالله، امامزاده بی‌سر، امامزاده مرادبخش، امامزاده نه‌تن، امامزاده محسن و امامزاده ابراهیم (در النگ) و….

- حضور درانقلاب**

آیت‌الله علوی از آغاز حرکت مردم مسلمان ایران به رهبری حضرت امام<sup>رحمه</sup> وارد مبارزه شد. در تمام راهپیمایی‌ها و تظاهرات حضور فعالی داشت و مواضع حکیمانه حضرت امام<sup>رحمه</sup> را همراه می‌ستود و بستگان و اطرافیانش را به مبارزه آشکار با نظام طاغوت تشویق می‌کرد. پس از پیروزی انقلاب نیز، از همکاری و همیاری با دولت اسلامی سربرنافت، مردم را به حضور فعال در صحنه ترغیب نمود و نوه بزرگ خود، حجت‌الاسلام سیدمحمد طاهری را در صف شهدای جنگ تحمیلی تقدیم انقلاب کرد.

- تألیفات**

از آن فقیه بزرگ به‌علت مشاغل اجتماعی اش تألیف مستقلاً بر جای نمانده و نوشته‌هایش منحصر به تقریرات درس استادانش است که عبارتند از: تقریرات درس فقه آیات عظام حائری و سیدابوالحسن اصفهانی و تقریرات درس اصول آقا ضیاء عراقی.

- رحلت**

سرانجام، آن عالم بزرگوار در صبح‌دم روز دوشنبه ۵ ربیع‌الثانی ۱۴۰۷ق (۲۴ آذر ۱۳۶۵ش) در ۸۵ سالگی چشم از جهان فرو بست و بیکر پاکش پس از تشییع باشکوه و نماز آیت‌الله آقای سید محمدرضا میبیدی، در امامزاده عبدالله به خاک سپرده شد.

آن فقیه زاهد و عابد متخلّق، در سراسر عمر شریف خود در زمره ارادتمندان وفادار به حضرت امام خمینی<sup>رحمه</sup> و مقام معظم رهبری (مدظله‌اللهی) قرار داشتند و به‌طور مستمر مسائل کشور را مورد توجه قرار داده و در بیان دلسوزانه موضوعات اعم از سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی پیشگام بودند. [اینجانب] ضمن عرض تسلیت ضایعه فقدان ایشان به پیشگاه حضرت بقیه‌الله‌الاعظم (علیه‌السلام)، مقام معظم رهبری (حفظه‌الله)، مراجع عظام تقلید، حوزه‌های علمیه، شاگردان و دوستداران و مقلدین ایشان به‌ویژه مردم شریف استان گلستان، بیت معزز و فرزندان فاضل ایشان، برای روح طیبه آن عالم برجسته علو درجات و رحمت واسعه و حشر با اولیاءالله و برای بازماندگان صبر جزیل از درگاه خداوند متعال مسألت می‌نمایم.

- مراسم برگرداشت باحضور مراجع‌عظام‌وعلما**

مراسم برگرداشت ارتحال حضرت آیت‌الله علوی گرگانی<sup>رحمه</sup>، با حضور آیات عظام نوری همدانی، جوادی آملی، آیات اعرافی و سعیدی، حجت‌الاسلام والمسلمین محمدی گلپایگانی مسئول دفتر رهبر معظم انقلاب، نمایندگان بیوت مراجع عظام تقلید، اعضای شورای عالی حوزه‌های علمیه، جامعه مدرسین، خبرگان رهبری، فقهای شورای نگهبان، خاندوزی وزیر امور اقتصادی و دارایی، شخصیت‌های لشکری و کشوری و جمعی از مردم قدرشناس قم، ۲۶ اسفند از سوی رهبر معظم انقلاب در مسجد امام حسن عسکری<sup>علیه السلام</sup> قم برگزار شد. در این مراسم، آیت‌الله استادی عضو جامعه مدرسین به ایراد سخنرانی پرداخت و تواضع و مردوداری را از ویژگی‌های ارزشمند آن عالم فقید عنوان کرد.

**تواضع ومردم‌داری از ویژگی‌های ارزشمند آیت‌الله علوی گرگانی بود**

به گزارش خبرگزاری حوزه، آیت‌الله استادی عضو جامعه مدرسین در این مراسم، با بیان اینکه حضرت آیت‌الله علوی گرگانی در خانواده‌ای متدین و اهل علم به دنیا آمد و پرورش یافته بود، بیان کرد: ایشان یکی از استعدادهای برجسته حوزه‌های علمیه بودند که توانمندی خود در عرصه‌های گوناگون علمی و فقهی را در سنین جوانی به منصه ظهور گذاشته و مورد اعتماد بزرگان حوزه قرار گرفتند.

وی با بیان اینکه مرحوم آیت‌الله علوی گرگانی در سن ۱۸سالگی موفق به حضور در درس خارج فقه و اصول آیت‌الله‌العظمی بروجردی<sup>رحمه</sup> شده و افتخار شاگردی اساتید برجسته دیگری را نیز داشت، ابراز کرد: ایشان با تلاش و مجاهدت علمی کم‌تقلیر خود در فراگیری علوم دینی، بیش از ۳۰ سال از عمر شریف‌شان را به تدریس درس خارج مشغول بودند.

عضو جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، با اشاره به تألیف بیش از ۶۰ عنوان کتاب از مرحوم آیت‌الله علوی گرگانی، شرح وصایای رسول گرامی اسلام<sup>صلی الله علیه و آله</sup> را از مهمترین آثار به یادگار مانده از ایشان دانست و گفت: این عالم مجاهد، شخصیتی مردم‌دار، ساده‌زیست، گشاده‌رو و متواضع بودند که بسیار دلسوزانه به هدایت مردم به‌ویژه جوانان می‌پرداختند. وی با گرامی داشت سالروز میلاد با سعادت حضرت ولی عصر<sup>علیه السلام</sup>، برخی از آیات و روایات در رابطه با دوازدهمین اختر تابناک امامت و ولایت را تبیین کرد و گفت: انتظار واقعی امام زمان (علیه‌السلام) دارای شرایط و لوازمی است که تقوا و تهذیب نفس، تلاش برای انجام عبادات و عمل به وظایف شرعی و اصلاح در امور مسلمانات و خدمت به مردم از جمله آن‌هاست.

آیت‌الله استادی در پایان، مرحوم حضرت آیت‌الله علوی گرگانی را از منتظران واقعی حضرت ولی عصر<sup>علیه السلام</sup> و از عاشقان و ارادتمندان با خاندان عصمت و طهارت<sup>علیهم السلام</sup> عنوان کرد و افزود: شیعیان برای آنکه در زمره اصحاب امام زمان (علیه‌السلام) قرار بگیرند، باید منتظر واقعی ایشان باشند؛ ضمناً طلاب و روحانیون باید نسبت به ترویج معارف اهل بیت<sup>علیهم السلام</sup> توجه ویژه داشته باشند.

### درس اخلاق



### جایگاه انصاف در اجتماع

حضرت آیت‌الله علوی گرگانی

قال رسول الله ﷺ: «يَا عَلِيُّ، ثَلَاثَةٌ إِنْ أَنْصَفْتَهُمْ ظَلَمُواكَ؛ الشَّفَلَةُ وَأَهْلُكَ وَخَادِمُكَ، وَ ثَلَاثَةٌ لَا يَنْتَصِفُونَ مِنْ ثَلَاثَةٍ: حُرٌّ مِنْ غَيْدٍ وَ غَالِمٌ مِنْ جَاهِلٍ وَ قَوِيٌّ مِنْ ضَعِيفٍ». (من لايحضره الفقيه، ج۴، ص۳۵۹)

از جمله مواضع پیغمبر<sup>صلی الله علیه و آله</sup> به مولا امیرالمؤمنین<sup>علیه السلام</sup> این است که حضرت می‌فرمایند: ای علی! سه دسته و طایفه هستند که هرچه انسان با اینها رفتار خوبی داشته باشد و درباره این دسته افراد، انصاف به‌کار ببرد و به آنها لطف و احسان داشته باشد، باز این افراد، خدمات تو را نادیده می‌گیرند و به قول امروزی‌ها خیلی نمک‌نشانند.

- طایفه اول**

«الشَّفَلَةُ»؛ اولین گروه آنها، آدم‌های پست هستند. کسانی که در فرهنگ بسیار ضعیفند. افرادی که بی‌فرهنگ هستند و به قول امروزی‌ها هیچ چیزی حالی آنها نیست. آدمی که چیزی نمی‌فهمد، نباید انسان انتظار محبت از او را داشته باشد. خواه ناخواه نیشش را به تو می‌زند. همین موضوع درباره حضرت سجاد<sup>علیه السلام</sup> پیش آمد. حضرت امام زین‌العابدین<sup>علیه السلام</sup> روزی خدمتکارش را صدا زد و آن خدمتکار جواب نداد. باز آقا او را صدا زد؛ اقا جواب نداد. خانه بود؛ اما جواب نمی‌داد. حضرت در آخر بلند شد که ببیند کجا است؟ چطور شده است؟ وقتی آمد، دید در گوشه‌ای نشسته است. حضرت فرمود: چرا هرچه صدايت می‌کنم، جواب نمی‌دهی؟ خدمتکار هم با بی‌ادبی تمام گفت: دلم نمی‌خواهد جواب بدهم. ببینید، این یک معنای نمک‌شناسی است. بابا جان! تو که سر سفره حضرت نشسته‌ای و اینقدر آقا به تو خدمت کرده است. چرا قدر نمی‌شناسی؟ آیا جواب محبت‌های ایشان این است؟

گاهی نگاه می‌کنی، آن تشخیصی که باید در وجودش باشد، نیست؛ لذا نمک‌شناسی می‌کند. بعضی مواقع ممکن است، علت چیز دیگری باشد که قدرشناس است.

- طایفه دوم**

« أَهْلُكَ»؛ دوّمین گروه، اهل و خانواده شماست. گاهی هرچه شما به آنها مهر و محبت می‌کنید، باز امکان دارد در بعضی جاها به شما ظلم کنند. خلاصه این‌طور نیست که خیال کنی، همیشه جواب محبت‌های تو را می‌دهند؛ نه این انتظار را نداشته باش. خیلی‌ها گرفتار این مشکل هستند که به اهل و عیال و خویشان خود خدمت می‌کنند؛ ولی در عوض بدی می‌بینند؛ البتّه خدای تبارک و تعالی همه نوع بنده دارد؛ خوب دارد، بد دارد، خانواده‌هایی هم هستند که واقعاً الگو هستند؛ ولی این انتظار وجود دارد که اهل خانواده نیز، پاسخ خوبی‌های شما را با ظلم بدهند.

- طایفه سوم**

سومین گروه هم کسانی هستند که در خدمت شما هستند. حالا با توکر شما هستند یا خدمتگزار. خصلت این افراد طوری است که هرچه نسبت به آنها محبت و لطف کنید، یک روزی جلو شما می‌ایستند و می‌گویند: کاری برایمان نکردی.

حضرت می‌فرماید که هرچه نسبت به این سه طایفه و افراد انصاف کنید، از آن طرف در حقّ شما ظلم خواهند کرد.

حضرت می‌فرماید: سه دسته هم هستند که از سه طایفه دیگر انصاف نخواهند دید. تقریباً مضمونش مثل قبلی است: ولی حضرت به‌لحاظ حال بزرگان می‌فرماید: «وَأَ ثَلَاثَةٌ لَا يَنْتَصِفُونَ مِنْ ثَلَاثَةٍ»

- طایفه اول**

«حُرٌّ مِنْ غَيْدٍ» هیچ آزاده‌ای از بنده‌اش انصاف نمی‌بیند؛ یعنی آن بنده انصاف نمی‌کند. به نظر بنده، علتش این است که یک حالت حقارتی در خودش می‌بیند؛ لذا در صد جبران کمبود و حقارت درون خودش است و چون خودش را طلبکار می‌بیند، نسبت به مولایش بی‌انصافی می‌کند..

- طایفه دوّم**

«وَأَ غَالِمٌ مِنْ جَاهِلٍ» عالم از جاهل نباید توقع انصاف داشته باشد. ببینید اینها همه درس است که اگر از آن اطلاع داشته باشیم، خیلی کارها درست می‌شود. حضرت می‌فرماید: از جاهل توقع انصاف نداشته باش. آدم جاهل اسمش روی خودش است. نگوئید چرا با ما این رفتار را کرد. اگر نکند که جاهل نیست. تو به علمت عمل کن و هیچ وقت سر به سر جاهل نگذار.

خداوند تعبیر بسیار زیبایی در قرآن درباره این افراد دارد. فرموده: «وَ إِذَا ظَاغَبَهُمُ الْجَاهِلُونَ قَالُوا سَلَامًا» (فرقان/ ۶۳)؛ هنگامی که با جاهلان برخورد دارند، به آنان سلام می‌کنند. خدا می‌فرماید: از جاهل انتظار نداشته باش. او همیشه از روی جهل حرف می‌زند.

- طایفه سوّم**

«وَأَ قَوِيٌّ مِنْ ضَعِيفٍ» سوّم اینکه انسان قوی در مال و یا قدرت، توقع انصاف از کسی که ضعیف و ناتوان است نداشته باشد؛ چون خودش را ضعیف می‌داند؛ لذا اظهار طلبکاری می‌کند و حاضر نیست به شخصی که ارباب و بزرگتر اوست، انصاف به‌کار ببرد.

منبع: انوار اخلاقی حضرت آیت‌الله علوی گرگانی، ج۱، ص۳۴

# اشتراک افق حوزه

۰۲۵-۰۳۲۹۰۵۵۳۶

۰۹۱۹۶۹۱۴۴۵۰